

FARM kollokvium a nyugat-afrikai vetőmagpiaci helyzetről

A nyugat-afrikai vetőmag-szektor helyzetéről tartott szakmai konferencia egyik legnagyobb tanulsága, hogy a térség élelmezés-biztonsági és ezzel összefüggő stabilitási problémáinak megoldásában a mezőgazdaság termelékenységének javítása kulcsfontosságú. Ebben megkerülhetetlen szerepe van a termelők nemesített és fémzárolt vetőmaggal való ellátásának – jelenleg és átlagosan csupán az igények egyötödét lehet biztosítani. A helyzet egyben hatalmas üzleti lehetőséget is jelent a komoly vetőmag-termelési potenciállal bíró országok számára – ezt kiválóan érzékelteti az, hogy az afrikai vetőmagpiac iránt a francia vetőmagos szakma is kiemelt érdeklődést mutat. A külföldi vetőmag-forgalmazók térnyerése akkor lehet igazán eredményes, ha helyi bázist kiépítve, az ottani termelők és cégek bevonásával végzik a nemesítést, a vetőmag termelését és annak forgalmazását. Azt viszont mindenképpen szem előtt kell tartani, hogy érdemben csak a helyi agro-ökológiai föltételekhez messzemenően alkalmazkodni képes fajtákkal lehet valóban jó pozíciókat elérni, ami elengedhetlenné teszi a lokális kutatás-fejlesztési és alkalmazott kutatási-agrotechnikai struktúrákkal való együttműködést.

Francia szakmai körökben rendszeresen visszatérő téma a fejlődő országok mezőgazdasága, élelmezés-biztonsága (v. ö. pl. 332/PAR/2013, 574/PAR/2013), ezen belül sok esetben fókuszálva Afrikára vagy az afrikai kontinens egy jól definiált térségére. A [FARM](#) egyesület által szervezett konferencia témája ez úttal az volt, hogyan képes a vetőmag-ágazat megfelelni Nyugat-Afrika élelmezés-biztonsági kihívásainak?

Annak érdekében, hogy a térség szinte exponenciálisan növekvő élelmiszer-igényét környezeti és szociális téren egyaránt fönnttartható módon lehessen megtermelni, nem csak a helyi mezőgazdasági termelés volumenét, de termelékenységét is növelni kell. Ebben a minőségi vetőmagok használatának megkülönböztetett szerepe van, ám ahhoz, hogy ezt meg is lehessen valósítani, világos célokat kell meghatározni a költségvetési és vállalati kutatásban, elő kell mozdítani azon helyi vetőmag termékpályák kialakulását, amik képesek eredményesen kielégíteni az elsősorban kis gazdaságok részéről jelentkező vetőmag-igényeket. A téma fontosságát jól mutatja, hogy az afrikai vetőmagpiac iránt a francia vetőmagos szakma kiemelt érdeklődést mutat, az afrikai kontinensen (is) terjesztett szaklapokban a vetőmag szakmaközi szervezet (GNIS) rendszeresen hirdet.

François Burgaud, a GNIS külkapcsolati igazgatója (egyben az afrikai vetőmag-forgalmazók egyesülete - [Association africaine du commerce des semences](#), AFSTA – igazgató tanácsának tagja) több olyan dologra is föl hívta a figyelmet, ami meghatározó **hátráltató tényező** az afrikai országok mezőgazdaságának fejlesztésében és az élelmezés-biztonsági célok elérésében:

- más földrészekkel ellentétben az afrikai országok között elvétve található [ISTA](#)-tagország (*International Seed Testing Association*),
- [a kontinens országai gyakorlatilag nem részesei](#) az [ISF](#)-nek (*International Seed Federation*),
- és csak elvétve részesei az UPOV, azaz az új növényfajták oltalmára létesült Nemzetközi Egyezménynek,
- nem tagjai az [OECD Seed Schemes](#)-nek
- ugyanakkor ezen a kontinensen a legnagyobb az éhezők aránya.

A szubszaharai Afrika országai között van a legkisebb arányú vetőmag-forgalom, a nemesítés szinte alig ismert fogalom, ami miatt több évtizeddel ezelőtt nemesített fajtákat használnak

annak minden következményével együtt, miközben a világ más részein a tendencia a legújabb fajták folyamatos termesztésbe vétele.

A nyugat-afrikai mezőgazdaság és élelmezési helyzet aktuális állapotát bemutató előadók közül **Michel Benoit-Cattin** ([UMR MOISA](#), [Cirad](#)) a lakosság rendelkezésére álló kalóriamennyiség és a mezőgazdaság termelékenységének összefüggéseit elemezve kifejtette, a nyugat-afrikai országok esetében a legfontosabb kihívásokat a következők jelentik:

- a demográfiai folyamatok,
- a termelés-növelést hátráltató birtokszerkezet,
- az élelmezés-biztonság megoldatlansága,
- a termelékenység növekedését gátló problémák.

Az említett tényezők egymással is összefüggnek, sok esetben egymást negatív irányban befolyásolják: a folyamatosan növekvő népességnek például egyenes következménye, hogy megállíthatatlanul csökken az egy főre jutó mezőgazdasági terület nagysága, ami változatlan termelési színvonal mellett egyet jelent a növekvő élelmezés-biztonsági kihívásokkal. Az egyes országok különbözősége miatt szinte lehetetlen a térségre egységesen alkalmazható modellt kidolgozni, sőt számos országban magában további problémát jelent, hogy az egyes országrészek között is hatalmas eltérések vannak. A termelékenység növelésében megkerülhetetlen szerepe van a kutatás-fejlesztésnek, aminek ki kell terjednie a következőkre:

- milyen kultúrákat kell/lehet érdemben termesztetni,
- milyen termelési rendszereket kell használni,
- milyen termelési eszközökkel lehet a hatékonyságot legjobban növelni?

Bizonyos szempontból viszont szerencsés a helyzet, mivel az élelmiszer-ellátás genetikai háttere még viszonylag széles, a térségben legkevesebb kéttucat növényfajt termesztnek ezzel a céllal és az alap élelmiszer-igény háromnegyedének kielégítésében is legkevesebb 10-15, egymással közel azonos arányban termesztett fajt találunk. Ez a genetikai sokféleség viszont egy, a különböző biotikus és abiotikus stressz-hatásokkal szembeni ellenállást tesz lehetővé, ám a termelékenység növelése ennek ellenére kulcsfontosságú a jelen és a jövő problémáinak megoldása érdekében.

A nyugat-afrikai vetőmag-szektor és annak helyzetét **Oumar Niangado**, a Syngenta „[Fondation Syngenta pour l’Afrique de l’Ouest](#)” alapítványának delegáltja mutatta be. Bevezőjében fölhívta a figyelmet arra, hogy a vetőmaghelyzet nagyon nagy mértékben függ attól, hogy nemzetközi piacokra vagy a helyi igények kielégítésére szánt kultúráról van szó. Az első kategóriába tartozik a gyapot, ahol nagy potenciállal bíró, nemesített fajtákat használnak, míg a legtöbb élelmiszer-növény esetében a szűk, helyi ökológiai adottságokhoz legjobban adaptálódott fajtákkal dolgoznak a termelők. Megjegyezte, pontosan a kontinensen tapasztalható hihetetlen természetföldrajzi változatosság az, ami egyben akadálya is a nagyobb léptékű vetőmag-cserének, mivel az ökológiai különbségek miatt nem lehet minden fajtát mindenütt termesztetni. Megjegyezte, arra is van példa, hogy az egy táblán belüli különbségek miatt a gazdák egy adott táblán is több fajtát használnak.

A kontinensen párhuzamosan él egymás mellett a tradicionális és a modern vetőmag-szektor. Az előbbi jellegzetessége, hogy a termelő maga végzi pozitív egyedszelekcióval a vetőmag-előállítást, a vetőmag cseréjére elsősorban falun, kisebb közösségeken belül kerül sor, a vetőmagnak valós piaci ára nincs. A modern (klasszikus), kutatás-fejlesztésre és nemesítésre alapozott vetőmag-szektor érdemi működésének egyelőre több akadálya is van, ezek között az egyik legfontosabb, hogy a termelők az egyszer megvásárolt/megszerzett nemesített vetőmagból a későbbiekben nem vásárolnak rendszeresen, hanem saját maguk által továbbszaporított tétéleket használnak, ami együtt jár a fajták leromlásával. Másik probléma, hogy ugyan a nyugat-afrikai országokban megvan a klasszikus vetőmagszektor működését

szabályozó, lehetővé tevő jogszabályi környezet, ám azt szinte senki nem tartja be és a szükséges szakmai fórumok, testületek sem működnek, ahogy nagyon nehéz érvényesíteni a fajtákhoz kötődő nemesítési jogokat is. Vannak jó példák az eredményes és működő kutatás-fejlesztési programokra, intézményekre is, de ezek messze nem érik el azt a kritikus tömeget, ami a helyzet érdemi javításához fontos lenne, továbbá nagyon nehéz elismertetni a nemesített vetőmagban rejlő hozzáadott-értéket. A továbblépés lehetőségeit jól jelzi, hogy az országok és egyes növénykultúrák közötti hatalmas különbségekkel együtt a nyugat-afrikai régióban **jelenleg és átlagosan** csupán az igények egyötödét lehet nemesített, fémzárolt vetőmaggal kielégíteni! A kontinensen a kukorica esetében Benin az egyik véglet, ahol 15% állami nemesítésű és 85% „saját, termelői” fajtát termelnek, a másik véglet a Dél-Afrikai Köztársaság, ahol a vállalati nemesítésű hibridek aránya meghaladja a 90%-ot.

Hozzátette, a nemesített vetőmag használatának hiánya nem az egyetlen gátló faktor a termelékenység növelésében, hatalmas erőfeszítésekre van szükség a talajok termelékenységének növelésére, ezen belül többek között azok szervesanyag-tartalmának növelésére. Általában pedig igaz, hogy a nyugat-afrikai országok vetőmag-ellátási biztonságának javítása érdekében többek között a következőkre kell fókuszálni:

- **a (szakmai) szocio-ökonómiai környezet általános fejlesztése,**
- **erősíteni kell a vetőmag-termelést és annak ellenőrzését, ahogy szigorítani kell a bázis és első fokú vetőmagok minősítését és fémzárolását is**
- **a kutatás-fejlesztés föltétel-rendszerének javítása.**

Külön kerekasztal-beszélgetés foglalkozott azzal, **milyen szerepe van Nyugat-Afrika alacsony mezőgazdasági termelékenységében a termesztett fajtáknak és a használt vetőmagnak.** Az okok között az első helyek egyike mindenképpen a nemesített vetőmag nagyon kis mennyiségének jut, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a politikai és intézményi környezet gyakran alig-alig ösztönzi a termelés intenzívebbé tételét. A magas minőséget képviselő, fémzárolt vetőmag arányának növelése azonban nagyon komoly agronómiai, gazdasági és társadalmi kihívásokkal is jár, mivel számtalan egyéb föltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy az ilyen vetőmagokban rejlő terméspotenciált ki is lehessen használni. További megoldandó probléma, hogy egyszerre kell összhangot teremteni a termelékenység növelésére irányuló törekvések, a klimatikus szélsőségek teremtette környezet és a biológiai sokféleség megőrzésének szükségessége között.

- **Jonas Yogo**, vetőmagtermelő gazdálkodó (Burkina Faso)
- **Amadou Moustapha Djigo**, a szenegáli vetőmag szakmaközi unió (*Union interprofessionnelle des semences du Sénégal*) elnöke
- **Osofo Patrick Adingtingah Apullah**, a ghánai vetőmagtermelők szövetségének elnöke
- [Michel Petit](#), a Világbank korábbi mezőgazdasági és vidékfejlesztési igazgatója,
- **Florent Maraux**, kutató (UR Systèmes de culture annuels, [Cirad](#))

Florent Maraux szerint a fajtákkal és a vetőmaggal szemben számos agronómiai körülménynek való megfelelési követelményről is beszélni kell, amik elsődlegesen az abiotikus (vízhiány, hőség) és biotikus (kórokozók, kártevők) stresszekkel szembeni toleranciával kapcsolatosak. Egy adott fajta a legkritább esetben képes minden ilyennek megfelelni, ez pedig azt jelenti, hogy a gazdálkodónak mindig a helyi adottságoknak leginkább megfelelő fajtákat kell választania, de egyben biztosítania kell azokat az egyéb termelési föltételeket is, amik elengedhetetlenek a fajtában rejlő magas termelési potenciál érdemi kiaknázásához. Hozzátette, a CIRAD élen jár a Franciaországban a mezőgazdasági tárca egyik prioritását jelentő agroökológiai szemlélet terjesztésében annak érdekében, hogy

termelés hatékonyságát minél kisebb mesterséges input használatával növelni lehessen, ezzel együtt az egyik legnagyobb kihívás a talajok termékenységének növelése.

(Az ARTE csatorna 2012. október 16-én este fő műsoridőben sugározta az „a jövő aratásai” ([les moissons du futur](#)) című dokumentumfilmet, ami az intenzív – és a természeti erőforrásokat kimerítő – mezőgazdaságnak kívánt néhány alternatívát mutatni, egyben cáfolva azokat az állításokat, miszerint a hagyományos agronómiai rendszerek és/vagy a bio alkalmazása mintegy felével vetné vissza a megtermelt mennyiséget és éhínségbe döntené a Földet. Michel Petit viszont úgy véli, elsősorban az afrikai mezőgazdaság esetében nagyon nagy hiba a konvencionális/intenzív mezőgazdaságot és az agro-ökológiai gazdálkodást egymással szembeállítani, a kérdést vagylagosan föl sem lenne szabad tenni.)

Osofo Patrick Adingtingah Apullah megfogalmazása szerint az állam szerepe elengedhetetlen abban, hogy a magánszféra vetőmagvállalataival együttműködve olyan termelési kultúra honosodjon meg mindenütt, ami messzemenően védi a természeti erőforrásokat, elsősorban a vízkészletet és a talajt, a fejlődés kulcsa pedig egy eredményes PPP-szemlélet. Kifejtette, a vetőmag-vállalatok és kutatóintézetek nemesítési munkája csak akkor lehet eredményes, ha azt a helyi termelőkkel együttműködve folytatják, megértetve velük a teljes nemesítési folyamatot, bemutatva nekik annak mozzgórugóit és céljait. A nemesítési munkának szerinte minden esetben a helyi fajták javításával kell kezdődnie, ezt követheti a magasabb értéket képviselő hibridek előállítása.

Jonas Yogo aláhúzta annak fontosságát, hogy a minőségi vetőmag eredményes használatához elengedhetetlen a termelők szakértelme, tudása, ami csak hatékony oktatási, továbbképzési és a kutatási eredményeket a gyakorlati termelésnek átadni képes K+F hálózattal biztosítható. Szerinte a minőségi vetőmag használata a mindenkori termelési költségek legfőbb egytizedét jelentik, így elméletileg a fémzárolt vetőmag használatának érdemi anyagi korlátai nincsenek, legalábbis nem olyan mértékben, ami igazolná azt, miért 80%-os a termelői vetőmag használatának aránya.

Amadou Moustapha Djigo arra a jogi és gazdasági bizonytalanságot okozó jelenségre hívta föl a figyelmet, hogy a magánszféra vetőmag-ágazati beruházásainak, befektetéseinek megtérülését sok esetben ellehetetlenítik az olyan állami akciók, amik valamilyen gazdasági vagy politikai ok miatt ingyenesen vagy jelképes áron terjesztett vetőmag osztásában testesülnek meg.

Michel Petit sok évtizedes tapasztalatai alapján úgy vélte, a mezőgazdaság működőképessége szempontjából elengedhetetlen a megbízható és kiszámítható állami makrogazdasági politika, amiben reális értéket képvisel a nemzeti fizetőeszköz (a CFA-frank nagyon sokáig fölülértékelt volt, ami nagyon kedvezőtlen hatással volt – Petit szerint még mindig túlértékelt), az export-import politika (azaz a határok gazdasági védelme) pedig a termelők érdekeit képviseli. Elismerte, hogy más projektfinanszírozókkal együtt a Világbank is nagyon sok hibát elkövetett, számtalan elhibázott projektet akart indítani, de ezeknek is megvan a hasznuk abban az esetben, ha a megfelelő politikai tanulságot az érintettek levonják és a tanulságokat a jövő érdekében hasznosítják.

François Burgaud szerint nagyon komoly problémák vannak a nyugat-afrikai és általában az afrikai termelési és kereskedelmi rendszerekben, mivel ugyanolyan természetföldrajzi föltételek mellett az ázsiai termelők ötször-tízszer nagyobb hozamokat tudnak elérni és abból érdemi jövedelmet is realizálni. A fémzárolt vetőmag használata ebben csupán részletkérdés, a rendszer hallatlanul összetett, az pedig, hogy a vetőmag olcsó vagy drága, viszonyítási alap kérdése: ha az egyéb termelési föltételek hiányában nem lehet magasabb termést elérni, mint a hagyományos fajtákkal, akkor bizonyára drága.

A magán- és a költségvetési szféra vetőmaggal kapcsolatos kutatásokban való szerepvállalását elemző kerekasztal-beszélgetés kiinduló pontját az jelentette, hogy Nyugat-Afrikában ezen a területen elsősorban nemzeti vagy nemzetközi szintű intézmények dolgoznak, de viszonylag korlátozott számú növénykultúrát érintve, ám elsősorban a multinacionális vállalatokhoz köthetően az elmúlt években elkezdett formálódni a magán vetőmagtermelő és forgalmazó szektor is. Az elsődleges kérdés ebben a helyzetben az, milyen fő irányokat kövessen a térségben a növénynevelés, abban partnerek lesznek-e (lehetnek-e) a gazdálkodók, milyen kihívásokat vet ez föl a szellemi tulajdonjog területén?

- **Odile Genevieve Bela**, a Szellemi Tulajdon Afrikai Szervezete ([Organisation africaine de la propriété intellectuelle](http://www.oapi.int/)¹) képviselője
- **Gospel Omany**a, vetőmag-ágazati igazgató, [Fondation africaine des technologies agricoles](http://aatf-africa.org/)²
- **Moussa Sie**, az [AfricaRice](http://www.africarice.org/) rizsfajta-nevelési program koordinátora
- **Dominique Dessauw**, ágazati felelős, DGD-RD, valamint a [CIRAD](http://www.cirad.fr/) genetikai erőforrás-bizottságának koordinátora

Moussa Sie szerint az afrikai rizstermesztés a közhiedelemmel ellentétben nagyon is komoly jelentőséggel bír, az ottani fajták értékeit pedig jól mutatja, hogy azokat ma már a világ számos más pontján is termelik. Az AfricaRice program célja, hogy erre alapozva olyan, valóban érdemi nevelési program induljon, ami egyrészt nemzetközileg is elismert fajtákat ad a köztermesztésnek, másrészt pedig hozzájárul ahhoz, hogy az afrikai termelők a korábbinál jóval nagyobb hatékonysággal tudják ezt a kultúrát termeszteni.

Gospel Omanya szerint elengedhetetlen az eredményes kutatáshoz a költségvetési és a magánszféra szoros együttműködése, valamint elsősorban az eredmények gyakorlati alkalmazásának előmozdításában a civil szféra szerepvállalása.

Dominique Dessauw arra hívta föl a figyelmet, hogy az afrikai országokban a korábbi évtizedekben a költségvetési kutatás főadata – sőt egyes kultúrák esetében monopóliuma – volt a fajta-előállító nevelés, a vetőmag-termelés és –forgalmazás. Ez sok esetben nem kellő hatékonysággal és ellenőrzés mellett zajlott, majd megkezdődött a humán és anyagi erőforrások „eróziója”, így a költségvetési kutatás egyre kevésbé tudott megfelelni ennek a feladatnak. Napjainkban egyre nagyobb szerep jut ezen a területen a vállalati szférának, valamint a nemzetközi jelentőségű intézményeknek (CIRAD) és szervezeteknek (pl. CGIAR-intézetek), akik a helyi állami intézményekkel, magánvállalatokkal és magukkal a termelőkkel együttműködve indítottak jelentős nevelési programokat. A „közös nevelés” ([sélection participative](http://www.cirad.fr/)) egy olyan együttműködési forma, ahol a kutatóhelyek a termelőkkel, vetőmag-szövetkezetekkel szoros együttműködésben állítanak elő új, főleg a korábbi helyi fajtákra alapozott, „fölvájtott” fajtákat, Ez kiváló eszköz lehet a helyi agro-ökológiai feltételekhez adaptált fajták nevelésére, ezen keresztül pedig biztosítani lehet azok bizonyos szintű védettségét is. **Moussa Sie** hozzátette, minél nagyobb egy ilyen nevelési program résztvevőinek száma, annál gyorsabban és látványosabb eredmények érhetőek el, miközben minden résztvevő anyagilag vagy más módon érdekelt a közös program sikerében.

Odile Genevieve Bela azt emelte ki, hogy a nevelített, fémmárolt vetőmagok arányának növeléséhez elengedhetetlen a fajtatulajdonosok érdekeinek védelme, biztosítása, amihez a jogszabályi környezet már adott, számos lehetőség, forma közül választhatnak az érintettek, viszont az egyes szereplőket – elsősorban a termelőket és az egyes országok költségvetési intézményeit – kell „fogékonnyá tenni” ezen a téren. Megjegyezte, a vetőmag-termékpálya

¹ <http://www.oapi.int/>

² <http://aatf-africa.org/>

nagyon sok szereplője még mindig nincs tisztában azzal, milyen lehetőségeket is ad a COV, és tart attól, befektetései megtérülését nem tudja garantálni.

Dessauw információi szerint a **GMO-k** egyes afrikai országokban – legnagyobb arányban Burkina Faso-ban - már jelen vannak, első helyen a gyapot, de más kultúrák esetében is napirenden van ilyen fajták termesztésbe vonása. **Gospel Omany**a személy szerint úgy látja, ha az afrikai mezőgazdaság egyes problémáira a hagyományos nemesítéssel nem lehet megoldást találni, akkor miért ne nyúljanak a GMO-k adta lehetőségekhez? **Moussa Sie** viszont lényegesen visszafogottabb álláspontot képvisel ebben a kérdésben, szerinte az afrikai országokban egyelőre nem prioritás a GMO-k nagyobb arányú termelésbe vonása, többek között azért, mert az több jogi problémát is fölvet.

A nyugat-afrikai térségben számos formája alakul jelenleg is a fajtanemesítésnek és vetőmag-előállításnak, amiben két fő modell látszik megerősödni – növényfajtól is függően -, ezek:

- a nagy nemzetközi vegyipari/vetőmag-cégek körül formálódó nemesítési és termelési hálózatok,
- elsősorban a helyi genetikai erőforrásokon alapuló „közös nemesítési struktúrák”,

de velük párhuzamosan nagyon sok más, alternatív forma is formálódik.

François Burgaud szerint Afrika legnagyobb problémája, hogy nagyon sokáig szinte egyetlen vetőmagcéget sem érdekelt a kontinens, miközben az ottaniaknak egyre kevesebb pénzük volt-van arra, hogy a költségvetési kutatást finanszírozzák. Ebben a helyzetben érthetően éles kérdéseket vet föl a szellemi tulajdon kérdése, hiszen ezen keresztül tudja az állam vagy a magánszféra a nemesítésre fordított pénzek megtérülését biztosítani. Egy részről érthető a termelők azon igénye, hogy az adófizetők pénzéből fönntartott intézetekből kikerülő fajtákat szabadon használják, más részről viszont látni kell, hogy csak a fajtahasználati díjakon keresztül lehet a későbbiekben is működtetni ezeket az intézményeket és így lehet új fajtákat remélni. A szellemi tulajdonhoz való jogot mindenképpen és mindenkinek el kell ismerni, az már a jogtulajdonos választása, hogy ennek használatát egyfajta „adományként” vagy csak térítés ellenében engedi át másoknak, ebben az esetben a gazdálkodóknak vagy vetőmag-szaporítóknak, illetve miként védi azt harmadik féllel szemben.

A harmadik kerekasztal azt vizsgálta, **miként lehet előmozdítani a helyi vetőmag-ágazat kialakulását?** Nyilvánvaló, hogy a nyugat-afrikai vetőmag-szektor egyelőre kevésbé strukturált, jellemzője a termelők közötti informális tapasztalat-cserék – ideértve magának a vetőmagnak az átadását is – dominanciája. Nagy kihívást jelent annak lehetővé tétele, hogy a helyi vetőmag-termékpályák kialakításán keresztül a gazdálkodók növelhessék a megtermelt élelmiszer mennyiségét és azt a piacon értékesíteni is tudják – milyen föltételeknek kell ehhez egy időben teljesülniük? Hogyan lehet olyan, a vállalatok számára ösztönző keretet teremteni, ami egyben lehetővé teszi a kutatók és a gazdálkodók hozzáférését a genetikai erőforrásokhoz? Milyen szerepe lehet az államnak, valamint szakmai és pénzügyi partnereinek a vetőmag-ágazat fejlődésében?

- **Nonyeza Bonzi**, a „Boucle du Mouhoun” vetőmagtermelői szövetség ([Union des producteurs semenciers de la Boucle du Mouhoun](#), Burkina Faso)
- **Justin Rakotoarisaona**, az afrikai vetőmag-forgalmazók szövetségének (*Association africaine du commerce des semences*, [AFSTA](#)) főtitkára
- **Amadou Tidiane Ba**, a szenegáli mezőgazdasági minisztérium képviselője,
- **Paul Senghor**, a nyugat-afrikai vetőmag-program koordinátora ([USAID](#), [CORAF/WECARD](#), [CEDEAO/ECOWAS](#))

- **Abdoulaye Touré**, a Világbank nyugat-afrikai regionális termelékenység-növelő programjának vezetője ([*Programme régional de productivité agricole en Afrique de l'Ouest à la Banque mondiale*](#))

Justin Rakotoarisaona szerint az afrikai vetőmagpiac fejlődéséhez elsősorban az kell, hogy egy biztos, kellő volumenű és **fizetőképes** kereslet legyen, az állam pedig segítsen abban, hogy a termelők minél jobban tudatában legyenek a fémzárolt vetőmag használatával járó előnyöknek. Biztosítani kell továbbá azt, hogy érdemben föl lehessen lépni a hamis vetőmagot forgalmazók ellen, valamint legyenek olyan kárenyhítési eszközök, amikkel kompenzálni lehet a klimatikus szélsőségek okozta kieséseket annak érdekében, hogy stabilizálni lehessen a piacot. Megjegyezte, sok esetben komoly veszélyt jelentenek a magán vetőmagtermelők számára azok a kormányzati intézkedések, amikor valamilyen politikai vagy szociális motiváció nyomán ingyen – vagy szinte ingyen – bocsátanak a termelők rendelkezésére vetőmagot, sajnos nagyon sok esetben vitatható minőségűt.

Abdoulaye Touré véleménye az, hogy a nyugat-afrikai és általában az afrikai vetőmagpiacot úgy lehet érdemben erősíteni, ha a növényfajta-oltalommal ([COV](#)) kapcsolatos jogszabályi változásokat minden ország megalkotná és saját hivatalos közlönyében kihirdetné, de ez sajnos egyelőre a CEDEAO-országok esetében sem történt még meg, elsősorban belső működési problémák miatt.

További probléma, hogy egyelőre maguk a vetőmag-forgalmazók sem igazán érdekeltek abban, hogy annyival nagyobb volumenű forgalmat bonyolítsanak, ami már szükségessé tenné a komolyabb laboratóriumi és nemesítési infrastruktúrába történő befektetéseket. A helyzetet jól érzékelteti, hogy vannak olyan országok, ahol még nincs akkreditált vetőmagvizsgáló laboratórium – ami természetesen nem jelenti azt, hogy a vetőmagot mindenféle ellenőrzés nélkül állítanak elő a terepen.

Paul Senghor kiemelte, a CEDEAO már rendelkezik egy olyan közös agrárpolitikával, aminek alapján megalkottak egy olyan vetőmag-kereskedelmi szabályzatot, ami az érintett 15 CEDEAO-tagországban, valamint a megállapodást elfogadó Mauritániában és Csádban is meghatározza a vetőmag-forgalmazás kereteit. Az ennek alapján megalkotott [West Africa Seed Alliance](#) volt az első olyan közös regionális program, ami azt kívánta elősegíteni, hogy a termelők minél nagyobb arányban használhassanak és használjanak fémzárolt vetőmagot és ennek legyen meg a szakmai és gazdasági háttere egyaránt. A kitűzött cél áttételesen az, hogy olyan kedvező politikai-jogszabályi környezetet alakítsanak ki a régióban, ami megfelelő föltételeket biztosít a vállalati szféra berkein belül a vetőmag-szektor megerősödéséhez.

Meggyőződése, hogy **csak idő kérdése, hogy Nyugat-Afrikában is a magánszférára alapozott vetőmag-termékpálya legyen a meghatározó**. A folyamatot megállítani, eltéríteni nem lehet és nem is érdemes, a cél azonban az, hogy ez csak fokozatosan, a jelenleg négyötöd részben kistermelőket takaró mezőgazdaság stabilitásának megőrzése mellett menjen végbe.

Nonyeza Bonzi szerint a szövetkezetek jó eszközt jelenthetnek a vetőmag-szektor megerősödésében, mivel egy nagyon fontos integráló és közvetítő szerepet tudnak betölteni a termelők és a vetőmag-vállalatok között. Ez annál hatékonyabb, minél kisebb az állami befolyás, tette hozzá **Paul Senghor**, ugyanis ez elengedhetetlen ahhoz, hogy a szövetkezeti és vállalati szféra együttműködése valóban eredményes legyen.

Amadou Tidiane Ba emlékeztette a hallgatóságot arra, hogy Szenegálban a hetvenes években a Világbank támogatásával komoly állami vetőmag-ágazati fejlesztési program indult meg, ám a nyolcvanas évek végén a Világbank a támogatásokat egyik napról a másikra megvonta és azt várta el, hogy mindent liberalizáljanak és privatizáljanak. A problémát az jelentette, hogy még nem volt meg az a stabil vállalkozói réteg, aki ennek a föladatnak eleget

tudott volna tenni és a két éves erőfeszítések kárba veszttek. Mintegy egy évtizedes kihagyás után a most is folyó dinamikus szenegáli mezőgazdaság-fejlesztési program keretében gyakorlatilag most építik újra a vetőmag-ágazatot kellő céltudatossággal, ennek egyik intézkedése az is, hogy az országba csak minősített és fémzárolt vetőmagot lehet bevinni.

Somogyi Norbert, Párizs